

Fylkesmannen i Oslo og Viken

Høring av forslag om vern av åtte skogområder i Viken

Innholdsfortegnelse

1. Verneforslag.....	3
2. Hjemmelsgrunnlag.....	4
3. Saksgang.....	5
3.1. Bakgrunn og saksgang for de enkelte verneforslagene	6
3.2. Oppstartsmelding, mottatte merknader og Fylkesmannens kommentarer.....	7
4. Endringer etter oppstart av verneplan	14
5. Konsekvenser av et vern	15
6. Høring.....	15
7. Verneforslag.....	17
7.1. Såta i Flå og Ringerike kommuner	17
7.2. Tretjernhøla i Lørenskog kommune	19
7.3. Kringler (Sø-Kringler og Skjennum) i Nannestad kommune.....	21
7.4. Tomåsan i Nesodden kommune.....	23
7.5. Dælen i Jevnaker kommune	26
7.6. Haverstingen i Flå kommune (utvidelse).....	28
7.7. Igulsrud i Jevnaker kommune (utvidelse).....	30
7.8. Storfelten i Aurskog-Høland kommune (utvidelse).....	32
8. Vedlegg.....	34

1. Verneforslag

Fylkesmannen i Oslo og Viken sender med dette på høring forslag om vern av fem nye naturreservater og tre utvidelser av eksisterende naturreservater i Viken.

De nye områdene som foreslås vernet er:

- **Såta**, Ringerike og Flå kommuner, ca. 19 014 daa. Eid av ni private grunneiere.
- **Tretjernhøla**, Lørenskog kommune, ca. 330 daa. Eid av en privat grunneier.
- **Kringler (Sø-Kringler og Skjennum)**, Nannestad kommune, ca. 407 daa. Eid av en privat grunneier.
- **Tomåsan**, Nesodden kommune, ca. 2 417 daa. Kommunalt eid og to private grunneiere.
- **Dælen**, Jevnaker kommune, ca. 146 daa. Eid av en privat grunneier.

Områdene som foreslås utvidet er:

- **Haverstingen** naturreservat, Flå kommune. Utvidelse på ca. 3 969 daa. Eid av en privat grunneier
- **Igelsrud** naturreservat, Jevnaker kommune. Utvidelse alternativ A: ca. 56 daa. Utvidelse alternativ B: ca. 141 daa. Eid av en privat grunneier.
- **Storfelten** naturreservat, Aurskog-Høland kommune. Utvidelse alternativ A: ca. 879 daa. Utvidelse alternativ B: ca. 949 daa. Utvidelse alternativ C: ca. 1145 daa. Fem private grunneiere.

Basert på allerede tilgjengelig kunnskap om naturverdiene i områdene og/eller nye naturfaglige registreringer som er gjennomført i forbindelse med verneplanarbeidet, vurderes områdene å kvalifisere for vern som naturreservat etter naturmangfoldloven.

Det ble meldt oppstart av verneplanarbeid for områdene 3. april 2020 og 14. oktober 2019.

Områdene er tilbudt for vern av skogeierne selv gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Ved frivillig vern forutsettes det at grunneierne og staten blir enige og inngår avtale om erstatning, avgrensing og vernebestemmelser før vernevedtak. Slike avtaler er foreløpig ikke inngått, men skogeierne har akseptert høringen. I løpet av prosessen vil forhandlingene avklare om det er grunnlag for en endelig avtale.

Gjennom behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet i Norge. Meldingen trakk opp viktige prinsipper og satsingsområder for skogvernet. Det ble blant annet lagt til grunn at et utvidet skogvern skulle følge de faglige anbefalingene i NINA rapport 54/2002 «*Evaluering av skogvernet i Norge*». I meldingen ble frivillig vern trukket frem som en viktig strategi for det framtidige skogvernet i Norge.

I St.meld. nr. 14 (2015-2016) *Natur for livet* sier Regjeringen at den vil videreføre det langsiktige arbeidet med skogvern og øke det frivillige skogvernet. Det ble vedtatt et mål om vern av 10 % av skogarealet i Norge. Så langt er ca. 5 % av all skog i Norge vernet.

2. Hjemmelsgrunnlag

Vern av spesielle områder eller forekomster skjer i medhold av lov av 16. juni 2009 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) jf. §§ 33-51. I naturmangfoldloven er det hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier. Vernekategorien naturreservat er den strengeste verneformen, og denne blir normalt brukt for vern av skog.

Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i Statsråd etter naturmangfoldloven § 37, som lyder slik:

Som naturreservat kan vernes områder som

- a) inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,*
- b) representerer en bestemt type natur,*
- c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,*
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller*
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi*

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det samtidig med vernevedtaket legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

3. Saksgang

I saker med frivillig vern av skog får normalt Fylkesmannen tilbud om vern fra grunneier(e) via deres skogeierorganisasjon. Det blir deretter gjort naturfaglige registreringer i de aktuelle områdene, med mindre det fra tidligere av foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturverdiene. Hvis allerede foreliggende kunnskap og/eller nye naturfaglige registreringer viser at området kvalifiserer for vern, fremskaffes skogdata som grunnlag for erstatningsberegninger. Deretter forhandler grunneiere og staten om erstatning, vernegrense og -bestemmelser. Vanligvis blir det inngått avtale mellom skogeier og staten før det blir meldt oppstart av verneplanarbeid. For å sikre tilstrekkelig fremdrift i skogvernarbeidet, har det imidlertid den senere tid blitt meldt oppstart og sendt ut høringsforslag før slike avtaler er inngått. En forutsetning for dette er at grunneierne har gitt aksept for en slik fremgangsmåte.

Den formelle saksbehandlingen skal følge naturmangfoldlovens §§ 41 til 43 og rundskriv T-3/99 fra Miljøverndepartementet (nå Klima- og miljødepartementet). Dette kan oppsummeres på følgende måte:

- Melding om oppstart av verneplanarbeid ved brev til grunneiere og aktuelle etater og organisasjoner, samt kunngjøring i aviser.
- Offentlig høring av konkret verneforslag ved brev til grunneiere og andre høringsinstanser. Høringsforslaget skal beskrive verneverdier og andre verdier, samt de konsekvensene forslaget antas å få. Det skal følge med forslag til vernekart og verneforskrift, og frist for å komme med merknader skal være minst to måneder.
- Etter høringen skal Fylkesmannen vurdere innkomne merknader og eventuelt gjøre endringer i forslaget. Eventuelle større endringer må drøftes med grunneierne. Deretter sender Fylkesmannen sin tilrådning til Miljødirektoratet.
- Miljødirektoratet vurderer forslaget og sender sin tilrådning til Klima- og miljødepartementet (KLD).
- KLD forbereder saken og legger forslag om vern frem for Kongen i Statsråd.
- Vedtak om vern gjøres av Kongen i Statsråd som kongelig resolusjon. Etter vedtaket vil erstatningen bli utbetalt i tråd med avtalen med grunneier.
- Fylkesmannen sender brev til grunneiere og andre høringsinstanser, samt kunngjør vedtaket i aktuelle aviser. De nye verneområdene blir skiltet og merket.
- Grensemerkingen blir vanligvis gjort av jordskifteretten, som etter begjæring fra Fylkesmannen opptar sak om grensegang for det enkelte område.

3.1. Bakgrunn og saksgang for de enkelte verneforslagene

Oppstartsmelding for alle områdene, med unntak av Storfelten, ble sendt 3. april 2020. Oppstart av arbeid med utvidelse av Storfelten ble meldt 14. oktober 2019.

Såta, Flå og Ringerike kommuner, Viken

Ni eiendommer, privat eid. Naturfaglig rapport forelå 1. mai 2018. Tilbudsarealet ble endret i ettertid, og en revidert vurdering forelå i 2020.

Tretjernhøla, Lørenskog kommune, Viken

En eiendom i privat eie. Området ble tilbudt for frivillig vern 26. mars 2019, og naturfaglig kartlagt høsten samme år. Endelig naturfaglig rapport forelå i mai 2020. Mindre justeringer er foretatt i foreslåtte grenser fra tilbud, oppstart og høring etter dialog mellom grunneier og Fylkesmannen.

Kringler (Sø-Kringler og Skjennum), Nannestad kommune, Viken

To eiendommer i privat eie. Tilbudt for frivillig vern 5. desember 2019. Området ble kartlagt i forbindelse med fuktskogprosjektet i regi av Miljødirektoratet i oktober 2019. Det ble også registrert i forbindelse med ravinekartlegging i Nannestad i 2012-2013.

Det ble meldt oppstart for Sø-Kringler og Skjennum som to separate områder. Delområdene ligger imidlertid svært nære hverandre i tilknytning til Leira, og Fylkesmannen foreslår at disse inngår i et felles naturreservat med navn Kringler. Foreslåtte grenser er justert noe fra tilbud til høring etter dialog med grunneier.

Tomåsan, Nesodden kommune, Viken

Etter initiativ fra Nesodden kommune meldte Fylkesmannen i 2018 området Tomåsan inn for naturfaglig kartlegging i forbindelse med frivillig vern av skog. Naturfaglig rapport forelå i mai 2019. Kommunestyret vedtok 18. mars 2020 at "*Nesodden kommune igangsetter prosess om frivillig vern for deler av kommunens skog på Tomåsan*". Viken Skog har avklart med naboeiendommer i øst at de ønsker å tilby sitt areal mellom kommuneeiendommen og kraftlinjen for vern. Formelt tilbud er imidlertid foreløpig ikke oversendt Fylkesmannen. Høringsforslaget er avklart med Viken Skog.

Etter oppstartsmeldingen er grensen utvidet noe nordover til å omfatte viktig verneverdig areal ved Haukemyr. Det vil i løpet av høringen vurderes mindre utvidelse på privat areal i sydøst, jf. ønske fra grunneier.

Dælen, Jevnaker kommune, Viken

En eiendom i privat eie. Området ble undersøkt i august 2019 og naturfaglig rapport var klar i mars 2020. Området er overtatt fra Fylkesmannen i Innlandet.

Haverstingen naturreservat, Flå kommune, Viken

En privat eiendom. Området ble kartlagt i 2019, og naturfaglig rapport forelå 1. mai 2020.

Igulsrud naturreservat, Jevnaker kommune, Viken

Forslaget til utvidelse er en eiendom i privat eie. Området har blitt kartlagt flere ganger, sist var i 2004. Naturfaglig rapport var klar i 2018 som en del av prosjektet "Sammenstilling av kunnskap om kalkskog på Hadeland". Rapporten gjelder for alternativ A, mens det er jobbet fram et alternativ B som i tillegg omfatter et område nord for Tømmerås.

Storfelten naturreservat, Aurskog-Høland, Viken

Utvidelse av Storfelten naturreservat ble tilbudt 16. april 2018. Arealet ble naturfaglig undersøkt i oktober 2018. Rapport forelå mai 2019. Tre alternative avgrensinger sendes på høring i påvente av forhandlinger rundt grensesetting og erstatning.

3.2. Oppstartsmelding, mottatte merknader og Fylkesmannens kommentarer

Oppstart av arbeid med utvidelse av Storfelten ble meldt 14. oktober 2019, med frist 15. november 2019. For de øvrige områdene ble oppstart av verneplanarbeid meldt den 3. april 2020, med frist for å komme med merknader 4. mai 2020. Oppstartsmeldingene ble sendt til grunneiere og aktuelle lokale og regionale etater og organisasjoner. Verneplan ble også kunngjort i aviser og på Fylkesmannens hjemmeside.

Under gis et sammendrag av mottatte innspill, og Fylkesmannens respektive kommentar.

Statens vegvesen: Av de 8 områdene som det startes verneprosess for er det spesielt utvidelse av Haverstingen, ved Rv.7 i Flå kommune som vil komme i konflikt med riksveginteressene. Området ned mot Krøderen og Rv.7 er rasutsatt og det er problemer med bekke- og vannsig. Det har gått flere ras på strekningen fra Ørgenvika og forbi Lindelia. Problemene kan være langt opp i lia. Ved Lindelia er det planlagt utbedring av Rv.7. Det kan være behov for å sikre strekningen mot steinsprang, og annen geologisk sikring. Statens vegvesen forutsetter derfor at grensen for verneområdet Haverstingen settes så langt fra Rv.7 at ovennevnte tiltak er mulig å gjennomføre. Endelig avgrensning av nødvendig sikringsområde rundt Rv.7 er det mest naturlig at avventer planene for utbedring og sikring av Rv. 7 på denne strekningen.

Fylkesmannens kommentar: Fylkesmannen ønsker primært å inkludere den sør- og vestvendte skrenten ovenfor Rv.7, men ved konflikt med større samfunnsinteresser og behov for sikringstiltak ser vi at det kan være nødvendig å justere avgrensningen av verneforslaget. Vi har vært i kontakt med Statens Vegvesen angående behovet for rassikring og bedt om en nærmere beskrivelse av aktuelle tiltak og hvilket areal som kan bli berørt. Når vi mottar det vil vi se nærmere på avgrensningen mot Rv.7, men vi har foreløpig ikke tatt ut noe areal her etter oppstartsmeldingen.

Bane Nor forutsetter at det ikke lages vernebestemmelser som hindrer drift og vedlikehold av tunneler under bakken. Utvidelsen av Haverstingen naturreservat vil strekke seg over der Bergensbanen går i tunnel ved Lindelia. Flere synspunkter kan komme når verneforslaget legges ut på høring.

Fylkesmannens kommentar: Fylkesmannen har justert grensa rundt tunnelåpningene slik at den ligger minst 30 meter fra spormidt.

Riksantikvaren viser til uttalelse fra kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen, som høringspart for kulturhistoriske interesser i slike saker, og behandler ikke saken.

Fylkesmannens kommentar: Vi tar uttalelsen til orientering.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) kan ikke se at områdene som er foreslått vernet berører registrerte forekomster av mineralske ressurser, gamle gruver, bergrettigheter eller masseuttak i drift. Har derfor ingen merknader til varsel om oppstart av verneprosessen.

Fylkesmannens kommentar: Vi tar uttalelsen til orientering.

Norsk Bergindustri understreker viktigheten av at man undersøker områdets eventuelle geologiske forekomster før endelig vedtak fattes. Vernevedtak kan føre til at man beslaglegger ressurser som kan være lokalt, regionalt, nasjonalt eller globalt viktige, uten at disse er kartlagt før vedtaket fattes. Norsk Bergindustri anmoder derfor om å undersøke berggrunnen før endelig vernevedtak fattes, for ikke å hemme framtidig næringsutvikling i eller i tilknytning til det foreslåtte verneområdet. Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) og DMF har gode kartløsninger der forekomster og uttak er synlige. Vi anmoder Fylkesmannen til også å ta høyde for forekomster som ikke er omfattet av drift i dag, men som kan være aktuelle for uttak i framtiden.

Fylkesmannens kommentar: Områdene er sjekket ut i kartverket til NGU, og har ingen geologiske forekomster. Vi viser også til DMF sin uttalelse.

Språkrådet har kommentarer til noen av områdene, og bedt Kartverket om å reise formell navnesak for disse. Fylkesmannen må vente til det er gjort vedtak i den formelle navnesaken før skrivemåten av navnet på verneområdet kan fastsettes.

Tretjernhøla: Det er ikke klart hvilket ord som utgjør etterleddet, om det er flertallsform av hankjønnordet høll, eller av intetkjønnordet hol/hull. Siden dette har betydning for skrivemåten, er Kartverket bedt om å reise formell navnesak.

Sø-Kringler: Søndre Kringler er tilrådd skrivemåte for dette gårdsnavnet i Statens Stedsnavnsregister (SSR), men Språkrådet foretrekker formen Sør-Kringler (eller Sørkringler, jf. Hokringler). Kartverket er bedt om å reise formell navnesak.

Dælen: SSR har registrert Dælen som eneste godkjente skrivemåte for naturnavnet, men like ved ligger en gammel bosetningsplass med de godkjente skrivemåtene Dalen (tilrådd) og Dælen. Kartverket er bedt om å reise formell navnesak.

Haverstingen: Fjellet Haverstingen ligger bare delvis innenfor dagens verneområde, og utvidelsen endrer ikke på dette. Fylkesmannen bør vurdere om det finnes et annet navn som ville være mer dekkende for det utvidede verneområdet.

Igelsrud: Gårdsnavnet som ligger til grunn for navnet på naturreservatet, er i SSR registrert med Igulsrud som tilrådd skrivemåte. Denne skrivemåten er i samsvar med uttalen. Navnet må dermed skrives Igulsrud.

Språkrådet har ingen merknader til skrivemåten på de øvrige områdene.

Fylkesmannens kommentar: Når det gjelder Sør-Kringle foreslår vi et felles verneområde med Skjennum. Foreslått nytt fellesnavn for disse to er «*Kringle naturreservat*».

Igelsrud naturreservat endres til Igulsrud naturreservat i tråd med uttalelsen til Språkrådet.

Fylkesmannen ser at navnet Haverstingen ikke helt dekkende for naturreservatets avgrensning. Vi har imidlertid ikke funnet noe navn som er mer dekkende for dette reservatet, og velger å beholde navnet Haverstingen naturreservat i høringen.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det ligger nettlinjler i eller nær flere av områdene. Verneforskrifter for disse områdene skal inneholde standardbestemmelse for kraft- og energianlegg.

Såta: Grenser i nord med 420 kV transmisjonslinje Usta -Ådal.

Sør-Kringle: En 22 kV-linje eid av Elvia går gjennom og ligger nær området.

Skjennum: Krysses av en 22 kV-linje eid av Elvia.

Tomåsan: Grenser i øst med 50 kV Nystuen-Tangen eid av Elvia AS. I sør grenser området mot en 24 kV-linje til Norgesnett AS.

Dælen: grenser i nord med 420 kV-transmisjonslinje Ådal-Frogner.

Dælen grenser med Moselva hvor det er digitalt kartlagt et potensial på ca. 3 GWh til en pris 5,0-8,3 kr/kWh. Potensialet ligger blant 20 % dyreste vann- og vindkraftprosjekter som det er gitt konsesjon til. Vannkraftpotensial er relativt lite og dyrt og vil trolig ikke være konkurransedyktig sammenliknet med andre vind- og vannkraftprosjekter som har fått konsesjon. NVE kjenner ikke til konkrete planer for utnyttelse av potensialet. NVE ber fylkesmannen å opplyse grunneiere om potensialet.

Fylkesmannens kommentar: Fylkesmannen forholder seg til enigheten som er oppnådd sentralt om bestemmelsene om drift og vedlikehold m.m. av kraftanlegg. Der verneforslagene omfatter kraftlinjer, er det dermed tatt inn bestemmelser som er standard for områder hvor vernet berører eksisterende energi- og kraftanlegg. I tilfeller der kraftlinjen med tilhørende ryddebredde ligger utenfor vernegrensen, er det forutsatt at vernet ikke hindrer vanlig drift og vedlikehold. Norskog og grunneier har blitt opplyst om vannkraftpotensiale i Moselva langs verneforslaget for Dælen naturreservat i tråd med uttalelsen fra NVE.

Elvia AS har en 47 kV kraftledning (regionalnettlinje etablert etter anleggskonsesjon) i utkanten av Tomåsan. Det må sikres rett til drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende energi- og nettanlegg. Dette gjelder også nødvendig bruk av motorkjøretøy for å utføre disse oppgavene. Det må også kunne utføres nødvendig skogrydding for sikker drift av luftledningen. Alle slike arbeider må kunne utføres uten at det må søkes dispensasjon fra vernebestemmelsene.

Fylkesmannens kommentar: Kraftlinjen med tilhørende ryddebelte ligger i sin helhet utenfor vernegrensen. Det er dermed forutsatt at vernet ikke hindrer vanlig drift og vedlikehold. Ved eventuelle oppgraderinger og fornyelser som berører reservatet, mener Fylkesmannen at dette må behandles etter søknad, noe som normalt vil falle inn under verneforskriftens § 8. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis.

Statnett er berørt ved at verneområder er foreslått opprettet inntil 420 kV – transmisjonsnettledningen Usta - Ådal og 420 kV -transmisjonsnettledningen Ådal - Frogner. Klausuleringsbeltet er 20 meter til hver side for senter av ledningen. Foreslått avgrensning til både Såta og Dælen er lagt innenfor det klausulerte ryddebelte for skog/byggeforbudsbeltet. Dette må endres slik at vernegrensene legges utenfor ledningens klausuleringsbelte.

Det er av stor betydning at det i forskriften åpnes for drift og vedlikehold på energianlegg i og inntil de foreslåtte verneområdene. Videre må det være åpning for oppgradering og fornyelse av transmisjonsnettledninger for heving av spenningsnivå og økning av linjetversnitt.

Motorisert ferdsel til 420 kV – transmisjonsnettledningen Ådal – Frogner vil ikke berøre det foreslåtte naturreservatet Dælen.

For Såta forekommer motorisert transport stort sett på motsatt side for foreslåtte Såta naturreservat. Statnett har gjort en intern bestilling på GPS sporing på transportveien som brukes i forbindelse med drift og vedlikehold på ledningen. Statnett ber om at kjøresporet blir lagt inn i vernekartet og at Statnetts behov for nødvendige motoriserte transport etter denne traseen som havner innenfor det foreslåtte verneområdet blir gitt et generelt unntak fra ferdselsbestemmelsen i verneforskriftens § 6. Dette vil være i tilsvarende som det Miljødirektoratet (MD) har tilrådd i forbindelse med innstilling til vern av Rupefjell og Selslinaten naturreservat i Notodden og Kongsberg kommuner. Klima- og miljødepartementet (KLD) og MD mener det skal kunne åpnes for et generelt unntak for motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledninger i tilfeller hvor dette skjer etter klart definerte traseer, som f.eks. traktorveier eller andre kjørespor. KLD legger til grunn at denne ferdselen ikke vil medføre nevneverdig skade på verneverdiene, og at kjøretraseer som skal benyttes må være inntegnet på vernekartet. Statnett mener at forutsetningene for å kunne tillate et slikt unntak også her vil være til stede når Statnett har fremskaffet nøyaktige koordinater for stedfesting av trasé i vernekartet. Ber om at det i § 6 tas inn følgende tekst: *Nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av eksisterende energi og kraftanlegg på driftsvei for kraftlinje avmerket på vernekartet*

Fylkesmannens kommentar: Forslaget til vernegrense for Dælen og Såta er endret i tråd med innspillet til Statnett slik at grensen er lagt 20 meter fra senterlinjen for ledningsnett. I tilfeller der kraftlinjen med tilhørende ryddebredde ligger utenfor vernegrensen, er det forutsatt at vernet ikke hindrer vanlig drift og vedlikehold. Ved eventuelle oppgraderinger og fornyelser som berører reservatet, mener Fylkesmannen at dette må behandles etter søknad, noe som normalt vil falle inn under verneforskriftens § 8. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Fylkesmannen har forholdt seg til enigheten som er oppnådd sentralt om bestemmelsene om drift og vedlikehold m.m. av kraftanlegg.

Når det gjelder Såta har Statnett opplyst at den eksisterende traseen for motorferdsel i forbindelse med vedlikeholdsarbeid på linja stort sett går på motsatt side for det foreslåtte verneområdet. De vil skaffe til veie GPS-sporing for traseen som brukes, og Fylkesmannen er enig i at denne ferdselen normalt ikke vil medføre nevneverdig skade på verneverdiene. Vi har imidlertid ikke fått kart over traseen fra Statnett ennå, og er usikre på om den faktisk går innenfor den foreslåtte vernegrensa. Dersom det viser seg at traseen berører det foreslåtte reservatet, vil vi enten åpne for slik motorferdsel på fastlagt trasé i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledningen, eller justere grensa.

Ellen J. Lerberg uttaler seg til Sør-Kringler, som er en av de eldste bosettingene i Nannestad og har stor kulturminneverdi. De to tunene er unike med en intakt og mangfoldig bygningsmasse av ulik alder. Det er ikke mange slike komplette anlegg igjen på øvre Romerike, det vil derfor være av særdeles stor betydning at anlegget bevares i kulturminnehensyn. Det stilles spørsmål ved om det også vil bli kulturminnemessig verneprosess for Sør-Kringler.

Fylkesmannens kommentar: Det foreslåtte naturreservatet omfatter ikke tunene med bygningsmasse. Spørsmål om kulturminnevern av disse må rettes til kulturminnemyndighetene.

Nannestad kommune ser positivt på at disse områdene vurderes som naturreservat. Hele ravinedalsystemet, naturtypen Kringler, BN00088501 bør inngå i vernet. Da vil en få en helhet i området der de geologiske verdiene legges til grunn for vernet med mosaikken av skogverdier innenfor. Da unngår man at det blir lappestykker med vernet skog, noe som er uheldig for helheten av de verdiene som finnes i området.

Fylkesmannens kommentar: Verneforslaget ved Sør-Kringler er justert noe etter oppstart, slik at større deler av ravinestrukturene er omfattet. Dette gir vesentlig bedre arrondering av verneområdet og sikrer i større grad også de geologiske verdiene. Med dette er imidlertid også noe innmarksbeite/naturbeitemark inkludert. Et vern vil ikke sette hinder for beite på disse arealene.

Når det gjelder utvidelse på naboeiendommer kan dette være aktuelt på senere tidspunkt, særlig for å inkludere kantsoner langs bekker og Leira. Dette utgjør imidlertid begrensede skogarealer.

WWF-Norge støtter opprettelse av naturreservat for disse områdene da de alle har verneverdier som er viktig å sikre gjennom vern. Når det gjelder kommentarer til de enkelte områdene, har de følgende bemerkninger.

Såta: I tilleggsrapporten fra 2020, heter det at «Av tilleggsarealet i vest anses grovt sett minst halvparten som uten naturkvaliteter som gjør det egnet til skogvern (stor dominans av ungskog og hogstflater).» Vi mener at dette areal ikke må vernes. Det er viktig at det er verneverdig areal eller areal med gode restaureringspotensialer (som produktiv skog, yngre osp/seljeskog) som eventuelt inkluderes i verneområder, og ikke fattige områder som dette.

Tomåsen: På Nesodden kommune sin eiendom er det et svært viktig område som grenser til verneforslaget. Dette er naturtypelokaliteten Haukemyr (BN00042058) hvor det er flere funn

av gul snyltekjuke (VU), rosenjodskinn (EN), barlind (VU), svartsoneskjuke (NT) med flere. Dette arealet er også nøkkelbiotop. Det bør tilstrebes å inkludere dette arealet også, og helst også tilgrensende arealer på naboeiendom med funn av trua arter (se Artskart).

Dælen: Om mulig, bør området utvides litt i sørøst da det finnes litt eldre skog grensende mot tilbudet.

Igulsrud: Vi støtter vern av både alternativ A og B. Det virker også være eldre kalkskog innenfor det største alternativet. Dette alternativet gir også en bedre arrondering.

Fylkesmannens kommentar: Verneforslaget for Tomåsan er justert, slik at Haukemyr på kommunes eiendom er inkludert.

Fylkesmannen vurderer at den foreslåtte avgrensningen av Dælen fanger opp den eldste skogen i området og gir en god arrondering. Når det gjelder utvidelsen av Igulsrud var det ønske om at begge alternativene skulle legges ut på høring.

Såta: Fylkesmannen fikk i vinter gjort en vurdering av tilleggsarealet i den vestvendte lia ned mot Svarttjern, den er ikke kartlagt, men vurdert ut ifra kartdata/flyfoto. I oppstartsmeldingen tok Fylkesmannen med om lag 2000 dekar ut over det som i den naturfaglige rapporten anbefaler for skogvern. Dette er ei vestvendt li med skog i varierende alder, en stor del er yngre skog som er gjennomhogd, men også arealer med eldre skog. Fylkesmannen er enig i at det er en del som taler for å utelate dette arealet. Ved å inkludere dette arealet trekkes verneforslaget nærmere utvidelsen av Haverstingen cirka 700 meter lenger vest, og det inkluderes noe mer lavereliggende areal, herunder også en del eldre skog. Fylkesmannen velger derfor å ta arealet med i høringen, men vil vi gjøre en endelig vurdering i løpet av høringsperioden.

Naturvernforbundet på Nesodden har jobbet for vern av Tomåsan i flere tiår, og synes det er svært gledelig at dette arbeidet endelig er i gang. Området har store verdier både som naturområde og for friluftslivet. Det er svært viktig å inkludere Haukemyrfeltet som har rikelig med stående og liggende død ved i grove dimensjoner og alle nedbrytningsstadier. Feltet er omkranset av høyspent, lysløyper og foryngelsesskog, men framstår som en perle for artsmangfold og urskogsopplevelse. Støtter avgrensningen mot bebyggelse i vest og langs høyspentlinjen i øst. I syd foreslås inkludering av korridor med svartorskog og ned til Totjern.

Fylkesmannens kommentar: Verneforslaget er justert, slik at Haukemyrfeltet på kommunes eiendom er inkludert.

Østmarkas Venner er svært glade for at Losby Bruk har tilbudt området Tretjernhøla til frivillig vern og støtter verneprosessen. Dette er et lite, men variert og verdifullt naturområde. Området har også store opplevelsesverdier. Skuterkjørt skiløype som er viktig for mange går gjennom området. Ettersom merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier og løyper kan opprettholdes i Oslomarkas reservater, legges til grunn at skiløypa vil bestå som i dag.

Små skogsreservater er sårbare på mange måter, både overfor skogbrann, stormfelling og slitasje. Små bestander av sjeldne arter er sårbare for lokal utdøing. Gjør oppmerksom på at

flere nærliggende arealer har betydelige verneverdier. Det gjelder gammelskogen langs Milorgløypa ned til Drettvann i nord og åsområdene i øst. Videre er det flotte, til dels «urørte» områder også vestover mot sørøstenden av Mortvannsåsen (sørøst Langmyra). På Langmyra er det orreleik. Reservatets langsiktige verdi ville økt betraktelig dersom disse arealene kunne vurderes lagt til.

Fylkesmannens kommentar: Fylkesmannen er enig i at det begrensa arealet gjør området sårbart, og at dette er en svakhet. Avgrensingen gjenspeiler det arealet grunneier er interessert i å tilby for frivillig vern.

Skiforeningen viser til at det først og fremst er Tretjernhøla som berører deres interesser. Ettersom området er bløtt, kan det bli nødvendig å gjøre tiltak som eksempelvis drenering for å kunne opprettholde fremtidig skiløypetilbud i milde vintre. Omlegging rundt vann og våte områder blir mer og mer nødvendig. Ber derfor om at forskriften formuleres slik at preparering og alminnelig vedlikehold er tillatt. I tillegg bør utbedring, omlegging og endring av eksisterende løype kunne tillates etter søknad. Ber om at utplassering av kjentmannsposter blir tillatt i de nye verneområdene, på lik linje med for eksempel Krokskogen naturreservat.

Fylkesmannens kommentar: Vedlikehold og preparering er foreslått tillatt. Skiløypa vil dermed kunne opprettholdes som i dag. Fylkesmannen har også tatt inn en spesifisert dispensasjonsbestemmelse for omlegging av skiløypa, selv om det er begrenset med omleggingsmuligheter. Tretjernhøla er et svært lite område, men fremstår som urørt med høye naturverdier og utgjør en viktig viltbiotop. Det vektlegges dermed å begrense tiltak og samlet belastning i området, og det foreslås en relativt restriktiv verneforskrift. Vi viser også til at skiløypetraséen i området kun utgjør en delstrekning av et skiløypenett som går over flere vann.

Oslo og Omland friluftsråd (OOF) støtter alle de 4 verneforslagene som ligger i medlemskommunene Jevnaker, Lørenskog og Nannestad. Friluftsliv bør kunne videreføres i verneområdene, men det må skje uten at verneverdiene ødelegges. Går derfor ut fra at en benytter verneforskrifter tilsvarende de en nå har brukt i Marka siden 2015. Disse verneforskriftene også kan benyttes i nærfriluftsområder utenfor Marka.

OOF har ved gjentatte anledninger påpekt at de savner en tydeligere plan og prioritering for skogvernet i Marka og ellers i regionen. Fylkesmannen oppfordres til å ta et initiativ for å utarbeide en prioriteringsliste for skogvernet i regionen, slik at de viktigste områdene blir vernet før de eventuelt hogges.

Fylkesmannens kommentar: Som tidligere formidlet har Fylkesmannen løpende dialog med skogeierforeningene og til dels kommunene om ønskede skogområder for vern. Vårt utgangspunkt er områder vi er kjent med at har store naturkvaliteter. Dette kan være kunnskap som har kommet frem gjennom den sentrale kartleggingen av prioriterte naturtyper (bekkekløfter, kalkskog, edelløvsskog m.fl.) og gjennom den ordinære naturtypekartleggingen. Skogvernet er evaluert i flere omganger, og peker på hvilke skogtyper og arealer som er mangelfullt vernet. Det er imidlertid ikke mulig innenfor rammen av frivillig skogvern å foreslå vern av områder eller ta inn areal som

miljøforvaltningen kunne ønske, dersom det ikke oppnås aksept for dette fra de berørte grunneierne.

Det er kun Tretjernhøla som ligger innenfor markalovens virkeområde. Dette området utgjør et svært lite areal og fremstår som urørt. I dette avgrensede området er det høye naturverdier, der en stor del av arealet er avgrenset som viktige naturtyper med betydning for truede og sjeldne arter. Det er en del fuktområder og bratt terreng. Området utgjør også en særlig viktig viltbiotop. For å opprettholde verneverdiene, mener derfor Fylkesmannen at tiltak og belastning i området bør begrenses. Det foreslås dermed en relativt restriktiv verneforskrift for Tretjernhøla.

For alle områder utenfor Marka legges til grunn Miljødirektoratets mal for verneforskrifter for naturreservater. Det gjøres imidlertid lokale tilpassinger for hvert enkelt område ut fra avveininger mellom verneverdier og sårbarhet, størrelse, brukerinteresser og ønske fra grunneier

4. Endringer etter oppstart av verneplan

Navneendring

Det ble meldt oppstart for Sør-Kringler og Skjennum som to separate områder. Delområdene ligger imidlertid svært nære hverandre i tilknytning til Leira, og Fylkesmannen foreslår at disse inngår i et felles naturreservat med navn Kringler.

Igelsrud naturreservat endres til Igulsrud naturreservat i tråd med uttalelsen til Språkrådet.

Grenseendringer

For flere av områdene er det gjort mindre grensejusteringer. Dette for å tilpasse vernegrensene bedre til terrengforhold, eiendomsgrenser, tekniske inngrep som kraftlinjer, veier og lignende.

For enkelte områder er det også etter dialog med aktuelle grunneiere og innspill til oppstartsmeldingen gjort noe større justeringer. Grensene for Tomåsan er utvidet noe nordover til eiendomsgrensen, slik at viktig verneverdig areal ved Haukemyr er inkludert. Det vil i løpet av høringen vurderes mindre utvidelse på privat areal i sydøst, jf. ønske fra grunneier.

Delområdet Sør-Kringler er justert noe etter oppstart, slik at større deler av ravinestrukturene er omfattet. Dette gir en vesentlig bedre arrondering av verneområdet.

5. Konsekvenser av et vern

Ved opprettelse av verneområder beholder grunneier eiendomsretten, men det legges restriksjoner på hvilke aktiviteter og tiltak som kan gjennomføres i verneområdet. Naturrestat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven. I naturrestat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene. Verneforskriftene innebærer et generelt forbud mot hogst, bygge- og anleggsvirksomhet og motorferdsel. Det er variasjoner i restriksjonsnivået i verneforskriftene for områdene. Dette avhenger av områdets vernekviteter, brukerinteresser, eksisterende tilrettelegging, anlegg og innretninger. Verneforskriftene varierer derfor mellom de ulike områdene. Det vises for øvrig til verneforslaget for det enkelte området.

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten i verneområdet. Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet for de fleste verneområder, men myndigheten er i noen tilfeller delegert til kommunen. Ingen av de berørte kommunene har så langt takket ja til tilbud om å overta forvaltningsansvar for naturrestat i egen kommune.

I hovedsak er det den naturlige dynamikken som skal bestemme utviklingen i reservatene, og Fylkesmannen vurderer derfor at behovet for skjøtsel vil være begrenset. Behov for forvaltningsplan og skjøtsel vil bli vurdert fortløpende etter eventuelt vern, og ved behov vil det bli søkt om midler fra Miljødirektoratet på vanlig måte.

Innenfor noen av områdene finnes enkelte mindre bestand av yngre, forholdsvis tett skog som er framkommet gjennom naturlig foryngelse eller plantinger etter tidligere hogst. Det kan bli aktuelt å gjøre tynninger i noen av disse bestandene for å framskynde en naturskogliggende tilstand. Dette gjelder eksempelvis for Tomåsan.

6. Høring

I det følgende er hvert av verneforslagene kort beskrevet med informasjon om området generelt, verneverdier og andre interesser. Det følger også konkrete forslag til verneforskrifter og kart med forslag til vernegrenser.

Foreliggende forslag til verneområder og vernebestemmelser er utarbeidet på bakgrunn av de naturfaglige registreringene, dialog med grunneiere og innspill ved melding om oppstart. Forskriftene og avgrensingene som sendes på høring er omforent med grunneierne, men både forskrift, avgrensing og kart vil være gjenstand for videre drøftinger under høringen.

Alle som måtte ønske det, kan komme med uttalelse til verneforslagene. Fylkesmannen ber spesielt om synspunkter på:

- Områdenavn
- Eventuelle konflikter med andre interesser. Vi ber om at eventuelle konflikter beskrives mest mulig konkret, for eksempel hvilken del av området det særlig er knyttet konflikt til, og hvilke justeringer av bestemmelser i forskriften som vil være nødvendig for å løse eller redusere konflikten.

- Forskriftene og eventuelle merknader til spesielle forhold i det aktuelle området. Også her ber vi om mest mulig konkrete opplysninger og forslag til mulige løsninger.
- Avgrensing av områdene
- Eventuelle behov for skjøtsel og tiltak, samt innspill til forvaltningen av områdene.
- Eventuelle feil i høringsutkastet.

Med bakgrunn i innkomne merknader og opplysninger, samt drøftinger med grunneierne, vurderer Fylkesmannen behovet for å justere verneforslagene. Det tas deretter sikte på å oversende Fylkesmannens endelige verneforslag til Miljødirektoratet i august 2020.

**Frist for å avgi uttalelse er 27. juli 2020. Uttalelser sendes skriftlig til:
Fylkesmannen i Oslo og Viken, postboks 325, 1502 Moss eller
fmovpost@fylkesmannen.no.**

7. Verneforslag

7.1. Såta i Flå og Ringerike kommuner

Kommuner: Flå og Ringerike

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturrestat

Verneverdi: Regionalt verdifullt

Areal: 19 014 dekar

Berørte eiendommer:

Flå kommune: 1/1, 2/1, 2/3

Ringerike kommune: 146/1, 146/7, 151/1, 179/2, 179/5, 312/3, 312/9

Verneforslaget for Såta ligger i Flå og Ringerike kommuner, mellom Krøderen og Strømsodbygd, og er på ca. 19 km². Det er et høyereliggende åsplatå, lite påvirket av nyere inngrep. Skogen er dominert av fattig furu- og barblandingsskog, hovedsakelig gammel skog.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturrestatet er å bevare en bestemt type natur i form av et stort, høyereliggende åsplatå og lisider med eldre skog som er representativ for høyereliggende skog i denne regionen. Videre er formålet å verne et område som har betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for sårbare arter og er viktig for arter som er avhengig av store arealer eldre skog.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Verneverdiene er særlig knyttet til at dette er et storområde, og det er vurdert som regionalt verneverdig. Området er dominert av gammelskog som ikke har vært flathogd, men omfattende gjennomhogd i tidligere tider. Furu er dominerende treslag på mye av arealet. Skogen er eldre, men har i begrenset grad rukket å utvikle seg til gammel naturskog. Det er imidlertid flere mindre kjerneområder der granskogen har velutviklet naturskogstruktur, de fleste av disse har relativt rik lågurtskog og et middels rikt arts mangfold. Verneforslaget har en viss kvalitet som storområde, og det har viktige verdier som et større område med gammelskog som er lite påvirket av nyere inngrep.

Avgrensning

Det er kun gjort indre justeringer av grensa etter oppstart.

Mot nord og nordvest grenser verneforslaget mot eldre skog med til dels store naturverdier. Dette er areal som var med i første del av verneprosessen, men som siden er trukket ut. Naturverdiene ville blitt vesentlig styrket om disse arealene kunne inkluderes i naturrestatet.

Lengst vest er det inkludert ei lisode med en del yngre skog. I høringen beholdes avgrensingen fra oppstart for å inkludere noe mer lavereliggende areal, herunder også en del eldre skog, og det vil gi en større nærhet til utvidelse av Haverstingen cirka 700 meter lenger vest. Vi er usikre på om denne bør tas med i vernet, men vil i løpet av høringsperioden vil vi gjøre en endelig vurdering av arealet.

Kulturhistoriske verdier

Klemtjernehytta er ei tømmerkoie som er registrert som kulturminne.

Inngrepsstatus og andre interesser

Det er to hytter innenfor verneforslaget. En skogsbilvei kommer inn fra øst like nord for Milebråatjern og ender inne i området. Det er også flere traktorveier i verneforslaget. Det går ei skiløype fra Strømsoddbygda til Svarttjern som krysser verneforslaget. I NGU sine databaser for mineralressurser og grus og pukk er det ikke registrert forekomster innenfor verneforslaget.

Planstatus

Området er i både Ringerike og Flå kommuner satt av til LNRF areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag.

7.2. Tretjernhøla i Lørenskog kommune

Kommune: Lørenskog
Fylke: Viken
Vernekategori: Naturreservat
Verneverdi: Regionalt verdifullt
Areal: 330 dekar
Berørte eiendommer: 9/1

Tretjernhøla ligger i Lørenskog kommune, på ca. 250-310 moh., mellom Drettvannet og Skålsjøen i Østmarka. Verneforslaget omfatter en vestvendt lside med tilhørende flater terreng i nedkant. Området er preget av myr, tjern og grandominert skog med innslag av en del furu.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturreservatet er å bevare et lavereliggende område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved å bestå av gammel gran- og furuskog med innslag av rike og fuktige utforminger og mye død ved. Området har betydning for truede og sjeldne kontinuitetskrevende arter knyttet til død ved og miljø med stabil luftfuktighet. Det utgjør samtidig en viktig viltbiotop.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Området er urørt og har relativt stor variasjon i topografi og vegetasjonstyper sett opp mot størrelse. Fire kjerneområder er avgrenset og utgjør betydelige deler av verneforslaget. De største kvalitetene er knyttet til gammel og flersjiktet grandominert skog med mye død ved i ulike dimensjoner og nedbrytningsstadier, samt innslag av rike og fuktige utforminger. Et mindre areal med høgstaudegranskog (rødlistet naturtype, NT) inngår. En del gammel furu forekommer også, i tillegg til spredt innslag av gammel og grov osp. Det er et godt potensial for sjeldne arter knyttet til død ved, fuktig skog og solvarm furuskog. Blant artene med flere funn er lappkjuke (sterkt truet, EN), som er knyttet til naturskog og urskogs nær skog. Området er også en særlig viktig viltbiotop. Begrenset areal trekker verdien noe ned. Samlet er området vurdert til regionalt verneverdig (**).

Avgrensing

Avgrensingen er foretatt etter dialog mellom Fylkesmannen og grunneierrepresentanter, og gjenspeiler det arealet grunneier er interessert i å tilby for frivillig vern. Det er gjort noen grensejusteringer fra tilbud til oppstart og høring.

Kulturhistoriske verdier

Det er ikke registrerte automatisk fredete eller nyere tids kulturminner i området.

Inngrepsstatus og andre interesser

Det er få inngrep i området. En enkel skuterpreparert skiløype og to stier befinner seg i området. Disse er avmerket på vernekartet. Brukerinteressene i området er knyttet til skogbruk, jakt og friluftsliv. Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen

fra DMF. Fylkesmannen kan heller ikke se at det foreslåtte vernet er i konflikt med kjente energiressurser.

Planstatus

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen for Lørenskog og ligger innenfor markalovens virkeområde.

7.3. Kringler (Sø-Kringler og Skjennum) i Nannestad kommune

Kommuner: Nannestad

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturreservat

Verneverdi: Regionalt verdifullt

Areal: 407 daa

Berørte eiendommer: 2/1 og 103/3

Sø-Kringler og Skjennum ligger nære hverandre, og omfatter flere mindre skogkledte og aktive ravedaler langs begge sider av Leira i Kringlerdalen i Nannestad kommune. Ravedalene har gravd seg ned gjennom dype marine avsetninger med rik leire og Leira renner gjennom en dal med elveavsetninger. Vegetasjonen domineres av rike vegetasjonstyper i skog med variasjon i grad av fuktighet (lågurt-, høgstaude- og flommarkskog). Det inngår også kulturmark i forskjellig grad av gjengroing og åpen flommark. Tresjiktet er variert med gran og mange forskjellige boreale løvtrær, samt noe innslag av edelløvtrær.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med godt utviklet og høyproduktiv skog på marin leire i et ravelandskap og på flommarkarealer langs Leira. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold med truede og sjeldne naturtyper og godt potensiale for sjeldne arter knyttet til død ved, naken leire, flommark og flommarkskog.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Området har god variasjon i topografi, vegetasjon og treslag. Det er få gjenværende ravedaler langs Leira, da de fleste er planert ut og oppdyrket. Leirravine er en sårbar (VU) naturtype som landskapsform, og er sjeldent i internasjonal sammenheng.

De største skogkvalitetene er forekomsten av godt utviklede og produktive skogtyper. En stor andel av det foreslåtte reservatet har kvaliteter på naturtypenivå. I Skjennum er det gammel grandominert rik blandingskog, med både stående og liggende død ved. Biologisk gamle bartrær finnes spredt, men med høyest konsentrasjon i denne delen av området. Sørvest for Leira det det både gammel skog og skog som i dag fremstår som eldre, men som ble gjennomhogd ca. 80 år tilbake. Det er satt igjen osp ved tidligere hogster, slik at det spredt står svært grove osper i dag. Det er også betydelige mengder død ved av osp, i tillegg til flere andre grove løvtrær som selje. Det inngår også store arealer med stormfelling av gran, der det er svært store mengder død ved. Arealer i sydvest, langs Leira, utgjør flomskogsmark (VU) i mosaikk med åpen flomfastmark (NT).

Det er gjort funn av og er godt potensiale for sjeldne arter knyttet til død ved og naken leire. Området er vurdert til regionalt verneverdig (**), og bidrar i stor grad til å dekke mangler i skogvernet knyttet til høyproduktiv og lavereliggende ravine- og flommarkskog.

Avgrensing

Grensene ved Sør-Kringler følger eiendomsgrenser/bekk i nord og syd. I øst følges elvekant. I vest er grensen justert noe etter oppstart, slik at større deler av ravinstrukturene er omfattet. Dette gir vesentlig bedre arrondering av verneområdet. Med dette er også noe innmarksbeite/naturbeitemark inkludert. Utvidelse kan være aktuelt på senere tidspunkt for å inkludere kantsoner langs bekker og Leira. Dette utgjør imidlertid begrensede skogarealer.

Hele skogteigen ved Skjennum er foreslått inkludert som restaureringsareal og for å muliggjøre videre ravinedannelse østover. Området grenser her til elvekant i vest og i hovedsak vei/eiendomsgrense i nord og øst. I syd følges jordekant. Helt i sydøst er det laget et hakk i grensen for å legge en eksisterende åpen plass med hageavfall utenfor vernet.

Kulturhistoriske verdier

Det er ikke registrert automatisk fredede eller nyere tids kulturminner innenfor verneforslaget, men området med tunet på Sør-Kringler har stor kulturhistorisk verdi.

Inngrepsstatus og andre interesser

Begge delområder krysses av 22 kV-linjer, noe som er hensyntatt i verneforskriften. Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen fra DMF. Området grenser til vei, men med en avstandsbuffer på 5-10 meter fra senter linje vei.

Noe innmarksbeite/naturbeitemark er inkludert i verneforslaget. Området brukes ikke til beite i dag. Et vern vil ikke sette hinder for eventuelt fremtidig beite på disse arealene. Noe rødhyll finnes spredt.

Planstatus

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen for Nannestad.

7.4. Tomåsan i Nesodden kommune

Kommuner: Nesodden

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturresevat

Verneverdi: Regionalt verdifullt

Areal: 2 417 daa

Berørte eiendommer: 3/3, 1/1, 1/62, 1/110, 30/1, 31/5 og 30/110

Tomåsan ligger på nordvestre del av Nesodden. Lokaliteten består av et større høydeparti (Toåsen) med en sentralt liggende myr (Tomåsan). I søndre del heller terrenget jevnt nedover fra myrområdene, mens området er mer småkupert, med smaledalganger og mindre koller i nordre del av verneforslaget. Området har fattig berggrunn. Løsmassedekket er i hovedsak tynt. Vegetasjonen er variert innenfor fattige typer, men med noe innslag av litt rikere vegetasjon. Furu er dominerende treslag. I luser, mindre dalsøkk og kløfter er gran viktigste treslag. Mindre innslag av boreale løvtrær forekommer. I syd finnes en skrent med noe eik og i nord noe svartor i sumpskog.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturresevatet er å bevare en bestemt type natur i form av et relativt stort og variert myr- og skogområde i lavlandet som er lite påvirket og med særlig betydning for biologisk mangfold knyttet til gammel skog og myr.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Verneforslaget utgjør et større og godt arrondert gammelskogsareal med intakt myr. Det er relativt variert og lite påvirket av nyere tids inngrep, men har et stort stinett, flere veier, tidligere myrgrøfting som er restaurert i nyere tid m.m. Nesten hele arealet består av eldre/gammel skog med et stort innslag av gamle furutrær og spredt med gamle grantrær. Konsentrasjonen av død ved er generelt liten, men det finnes død ved i alle nedbrytningsfaser og kontinuiteten vurderes som relativt god. Det er avgrenset kjerneområder med gammel granskog, gammel furuskog, gammel boreal løvskog og mindre areal med rødlistede naturtyper sørlig kaldkilde (VU) og rik gransumpskog (EN). Tomåsan er avgrenset som svært viktig naturtype med stor og intakt lavlandsmyr. Det er gjort enkelte funn av rødlistede arter knyttet til skog. Flere registreringer er gjort i nyere tid, herunder rosenjodskinn (EN) og dynekjuka (EN). Noe større konsentrasjon av trua og sjeldne arter forekommer ved Haukemyr. Ellers huser myrarealet og skogen rundt et stort mangfold av fugl og det er god potensial for å finne insekter og amfibier som både trenger åpne vannsamlinger og død ved i sin livssyklus. Tomåsan dekker mangler i skogvernet knyttet til lavereliggende biologisk gammel skog og restaureringspotensial i boreonemoral sone. Vurdert til regionalt verneverdig (**).

Avgrensing

Etter innspill til oppstartsmeldingen og dialog med kommunen, er området utvidet nordover til eiendomsgrensen, slik at viktig verneverdig areal ved Haukemyr er inkludert. Flere veier/lysløyper og mindre plantefelt inngår dermed også av arronderingsmessige årsaker. Ut over dette er omfattet område som tidligere avklart administrativt i kommunen og med de

private grunneierne. Det vil i løpet av høringen vurderes mindre utvidelse på privat areal i sydøst, jf. ønske fra grunneier.

Mer detaljert følger grensen i høringsforslaget ryddebeltet til kraftlinje i øst. I syd er grensen lagt langs ryddebelte til kraftlinje eller ca. 5 meter fra senter linje vei. I vest er grensen lagt ca. 15 meter fra veiskulderen langs fv 157 og følger ellers til en viss grad terrengformer og eiendomsgrenser. Etter oppstart er tydelig opparbeidet hageareal utenfor eiendomsgrenser lagt utenom foreslått vern.

Kulturhistoriske verdier

Innenfor foreslått verneområde er det registrert en automatisk fredet boplass fra eldre steinalder ved Toåsen. Da havet sto ca. 192 m høyere enn i dag lå kulturminnet på den sentrale og vestlige delen av et ca. 25 m bredt eide som var avgrenset av lave knauser i øst og vest. Stedet hadde på dette tidspunktet strandlinje i nord og sør.

Inngrepsstatus og andre interesser

Området har svært store nærfriluft- og idrettsinteresser for befolkningen på Nesodden. Det svært store nettverket av stier og lysløypetraseene gjenspeiler dette. Etter innspill på traséer fra kommunen og bruk av UT.no, er merkede og noe større stier søkt avmerket på vernekartet. Det er foreslått en generell åpning for vedlikehold av disse i henhold til dagens standard. Det samme gjelder eksisterende skiløype over Tomåsan, hvor det også er foreslått et generelt unntak for preparering. Fylkesmannen ønsker gjerne tilbakemelding på feil eller mangler rundt dette.

I sydøst er det slik Fylkesmannen har oppfattet det et vanntårn/vannforsyningsanlegg med flere tilhørende innretninger og antennemast. Vi ønsker nærmere informasjon om bruken av anlegget i dag, og behov tilknyttet dette. Flere veier og lysløyper med tilhørende belysningspunkter og andre innretninger finnes også innenfor avgrensingen i nordlige del av området. Vanntårnet, veier og lysløyper er avmerket på vernekartet, og det er foreslått generelle unntak for vedlikehold av disse. Veiene er kjørbare med bil, og det er foreslått åpnet for nødvendig motorferdsel på disse. Med dette skal vedlikehold og preparering av traséene, tilgang for drift av nærliggende alpinanlegg, drift av eiendommer tilknyttet veisystemet m.m. være ivaretatt. Vernegrensen er lagt i relativt god avstand til alpinanlegget.

I øst grenser verneforslaget til ryddebeltet for 50 kV-ledningen Nystuen-Tangen eid av Elvia AS. I sør grenser området mot en 24 kV-linje til Norgesnett AS. Det går også enkelte andre mindre ledninger innenfor området. Fylkesmannen forholder seg til enigheten som er oppnådd sentralt om bestemmelsene om drift og vedlikehold m.m. av kraftanlegg, og har dermed foreslått bestemmelser i verneforskriften som ivaretar disse interessene. Fylkesmannen ønsker tilbakemelding på om det er andre innretninger eller anlegg i området som bør vurderes om skal omhandles i verneforskriften.

Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen fra DMF.

Mindre plantefelt inngår i avgrensingen av arronderingsmessige årsaker. Det kan være aktuelt å gjøre tynninger i noen av disse bestandene for å framskynde en naturskogliggende

tilstand. Flere eiketrær bør antagelig også fristilles noe. Slike arbeider må gjøres/igangsettes i samarbeid med kommunen.

Tidligere myrgrøfting er restaurert i nyere tid.

Planstatus

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF), hensynssone bevaring naturmiljø, i kommuneplanen for Nesodden.

7.5. Dælen i Jevnaker kommune

Kommuner: Jevnaker

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturresevat

Verneverdi: Nasjonalt verdifullt

Areal: 146 daa

Berørte eiendommer: Jevnaker kommune: 147/1

Dælen ligger sør for Haukerud, et forlatt småbruk langs Moselva i Jevnaker kommune i Viken fylke. Arealet utgjør en skogkledd skråning på østsiden av Moselva, ca. 260 – 390 meter over havet. Terrenget er svært bratt ned mot elva i øvre del av området, mens i nedre del er det noe slakere. Topografien preges av Moseva som skjærer gjennom området fra sør til nord. Berggrunnen består for det meste av bergarter i Oslo-gruppen, mens løsmassene hovedsakelig er humusdekke over berggrunnen. Den nordlige delen av området ligger i sørboreal vegetasjonssone, mens den sørlige delen ved Sagfoss-sletta befinner seg i mellomboreal vegetasjonssone.

Vegetasjonen består hovedsakelig av blåbærgranskog og småbregneskog, i tillegg til forekomster av den rødlistede naturtypen høgstaudegranskog innenfor kjerneområder. Skogen fremstår som en samling med mindre rester av gammel skog bundet sammen med areal som tidligere ser ut til å ha vært delvis benyttet som beite/slått. Det finnes spor etter tidligere tiders inngrep, men generelt sett få tegn på nyere inngrep. Det finnes godt med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier, og fem rødlistearter er funnet i området.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturresevatet er å bevare et lite påvirket område med rester av intakt naturskog. Området har godt med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier og innslag av den sjeldne naturtypen høgstaudeskog. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand.

Dælen består av et forholdsvis lite påvirket skogareal med rester av intakte områder med naturskog. Den gamle skogen er i hovedsak knyttet til eldre granskog og barblandingsskog. Totalt sett er området lite påvirket av hogster, både i nyere og eldre tid. Det finnes godt med død ved i området, også utenfor kjerneområdene finnes det spredt forekomster med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier. Konsentrasjonen av død ved er likevel størst innenfor de avgrensede kjerneområdene. Virkelig gamle trær finnes spredt og er utelukkende av gran. Den rødlistede naturtypen høgstaudegranskog forekommer flere steder. Samlet areal på forvaltningsforslaget er forholdsvis lite og tilsvarer hele undersøkelsesområdet. Hele lokaliteten domineres av granskog, delvis grovvokst, på relativt høy bonitet i sørboreal vegetasjonssone. Arronderingen er god og fanger opp det meste av skog med høyere naturverdier. området oppfyller deler av mangler i skogvernet i middels grad. Området vurderes å ha rimelig høy verneverdi (***)

Avgrensing

Avgrensningen av området følger grensene satt i tilbudet. Det er valgt å inkludere noe areal som hovedsakelig består av yngre skog for å binde verdiene i området sammen. Området er forholdsvis lite, men arronderingen er god og fanger opp det meste av den eldre skogen i

området. Avgrensingen ble endret etter oppstartmeldingen som følge av Statnett sin uttalelse om avstand til transmisjonsnettledningen nord i området. Grensen har blitt flyttet slik at det klausulerte rydebeltet på 20 meter fra senter av ledningen opprettholdes.

Kulturhistoriske verdier

Det er ikke registrert automatisk fredede eller nyere tids kulturminner innenfor verneforslaget.

Inngrepsstatus og andre interesser

En blåmerket sti som krysser deler av området i nordøst. Stien er avmerket på vernekartet og skal kunne vedlikeholdes og merkes i henhold til standard på vernetidspunktet. Helt i nord grenser området til ei kraftgate, og lenger sør går grensen inntil en ny hogstflate.

Brukerinteressene i området er for øvrig særlig knyttet til skogbruk, jakt, ridning og organisert aktivitet. Ut fra Fylkesmannens kjennskap, benyttes området per i dag ikke til beite.

Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen fra DMF. Fylkesmannen kan heller ikke se at det foreslåtte vernet er i konflikt med kjente energiresurser.

Planstatus

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen for Jevnaker og ligger like utenfor markagrensen.

7.6. Haverstingen i Flå kommune (utvidelse)

Kommuner: Flå

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturreservat

Verneverdi: Lokalt verdifullt utvidelsesareal, men nasjonalt verdifullt som del av eksisterende reservat

Areal: Utvidelse på ca. 3 969 daa

Berørte eiendommer: 1/1

Haverstingen naturreservat ligger øst for Krøderen i Ringerike, Krødsherad og Flå kommuner. Det foreslås en utvidelse på nordsiden av det eksisterende reservatet, i Flå kommune. Utvidelsesforslaget består av bratte, sørvestvendt liser ned mot Krøderen, et småkupert platå øverst med skog, tjern og myrer, og deler av lia østover mot Svarttjern. Navnet Haverstingen er ikke helt dekkende for dette området, og Fylkesmannen ønsker innspill på om det finnes andre navn som kan være bedre.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturreservatet er å verne et område som har særskilt betydning for naturmangfold i form av stor variasjon i skogtyper med rik lavflora og med forekomster av truede lavarter. I området fins blant annet gammel naturskog av gran med mye død ved, bekkeløft og velutviklet rik lavlandsskog av type sørboreal blandingskog. Rik lavflora på gamle løvtrær utgjør spesielle naturtyper. Området er lite påvirket av moderne skogbruk.

Utvidelsen er vurdert som lokalt verdifullt i seg selv. Det aller meste av arealet består av gammel skog, og her finnes enkelte verdifulle lokaliteter med verdier knyttet til gammel barskog og rik blandingskog. I tillegg bidrar området til å styrke verdien av Haverstingen naturreservat med større areal og større grad av økologisk variasjon. Det bidrar også positivt med en bedre sammenheng opp mot verneforslaget i Såta.

Avgrensing

I nord avgrenses verneforslaget av eiendomsgrense, i øst og sørøst av yngre skog. I vest grenser området til eksisterende reservat og mot ungskog og hogstflater. I nordvest går verneforslaget ned til Rv. 7. Det er bare gjort mindre justeringer av grensa etter oppstart.

Kulturhistoriske verdier

Det er ingen registrerte kulturminner innenfor verneforslaget.

Forskrifter

Ved denne utvidelsen foreslås kun noen mindre endringer i forskriften for Haverstingen naturreservat, se vedlagte forslag til endringsforskrift. Vi foreslår to tillegg i § 6 som innebærer at vernet ikke er til hinder for landing og start med Forsvarets luftfartøy, og at eksisterende traktorveier kan benyttes til utkjøring av felt elg og hjort. Traktorveier både i utvidelsesforslaget og i eksisterende reservat er avmerket på forslaget til vernekart.

Inngrepsstatus og andre interesser

I NGU sine databaser for mineralressurser og grus og pukk er det ikke registrert forekomster innenfor verneforslaget.

Planstatus

Området er satt av til LNRF areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag.

7.7. Igulsrud i Jevnaker kommune (utvidelse)

Kommuner: Jevnaker

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturreservat

Verneverdi: Nasjonalt verdifullt

Areal: Alternativ A: 625 daa, alternativ B: 711 daa.

Berørte eiendommer: Jevnaker kommune: 158/1, 160/1, 161/2.

Igelsrud naturreservat ligger på østsiden av Randsfjorden, rett ovenfor Sløvika i Jevnaker kommune. Den foreslåtte utvidelsen ligger mellom eksisterende reservat i vest og gården Tømmerås i Sogn-Velo-grenda nordøst i Jevnaker kommune. Området ligger ca. 250 - 320 meter over havet i sørboreal sone.

Berggrunnen er ordovicisk kalkstein og leirskifer, trolig gjennomvannet av enkelte, små ganger av lavabergarter (rombeporfyr). Lokaliteten er dominert av lågurtgran-furuskog, av en grunnlendt, kalkrik type som kan betegnes som kalkgran-furuskog. Øst-skråningen er rik, og av særlig interesse fordi den skiller seg en del fra vegetasjonsutformingene i Igelsrud NR. Denne skråningen er i sør karakterisert av grunnlendte, stedvis ganske åpne partier med mye furu.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med fredningen er å bevare et barskogområde på høy bonitet i lavlandet med rike skogstyper herunder sjeldne og truede naturtyper som kalkgranskog og høgstaudegranskog. Området har en meget rik og interessant flora bestående av kravfulle og varmekjære plantearter, samt sjeldne marklevende sopp. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold ved å ha innslag av den sjeldne kombinasjonen kalkskog og mye død ved. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Det er registrert 10 rødlistede, jordboende sopper innenfor utvidelsesforslaget. Både utformingene av kalkbarskog, tilfanget av rødlistearter, samt de store konsentrasjonene av død ved, representerer et verdifullt tilskudd til Igelsrud naturreservat. Totalt sett er området svært verdifullt med tanke på potensialet som forvaltningsområde sammen med eksisterende Igelsrud naturreservat som ligger vest. Verneforslaget har også den svært sjeldne kombinasjonen kalkskog og rikelig med død ved.

Avgrensning

Alternativ A følger eksisterende naturreservat i vest i skråningen opp mot Igulsrudhaugen. I sør og øst følger avgrensningen gammel engmark og et åkerstykke til grensen møter en nyere hogstflate rett vest for gården Tømmerås. Alternativ B (A + B) følger eksisterende reservat videre nordover fra alternativ A fram til dyrka mark ved gården Gjørve i nord. Her følger grensen dyrka mark østover frem til naboeiendom i øst, hvor grensen trekkes opp mot Tømmerås igjen langs dyrka mark.

Kulturhistoriske verdier

Det er ikke registrert automatisk fredede eller nyere tids kulturminner innenfor verneforslaget.

Inngrepsstatus og andre interesser

Det er flere stier og rester av gamle ferdselsveier innenfor området som er foreslått som utvidelse av eksisterende reservat. I forvaltningsplanen vil det bli tatt stilling til hvilke av disse som skal kunne vedlikeholdes.

Planstatus

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen for Jevnaker og ligger utenfor markagrensen.

7.8. Storfelten i Aurskog-Høland kommune (utvidelse)

Kommuner: Aurskog-Høland

Fylke: Viken

Vernekategori: Naturreservat

Verneverdi: -

Areal: Utvidelse alternativ A: ca. 879 daa. Utvidelse alternativ B: ca. 949 daa. Utvidelse alternativ C: ca. 1145 daa.

Berørte eiendommer: 163/3 og 163/4, 163/5, 163/14, 163/22, 163/24.

Storfelten ligger på Mangskogen øst i Aurskog-Høland kommune, ca. 10 km nordøst for Bjørkelangen. Topografien er småkupert med grunne daldrag og små koller. Området er først og fremst karakterisert av partier med flate myrkomplekser og skogdekt areal. Ung til eldre fattig furuskog, granskog og tynnstammet bjørk på forsumpet mark dominerer skogbildet.

Det opprinnelige naturreservatet ble første gang vernet i forbindelse med verneplan for myr i 1981, der verneformålet var å "*bevare et større, representativt og urørt myrområde med flatmyrer og nedbørsmyrer*". Reservatet ble utvidet i 2013 med tilgrensende myr- og skogareal. Dagens vernegrense krysser til en viss grad over både grøfta og intakt myrareal. Dette er uheldig.

Verneformål og verneinteresser

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og sammenhengende område med lite påvirkning av myr og barskog. Området har særlig pedagogisk og naturvitenskapelig verdi som et representativt område i den sørboreale regionen. Området består av store arealer med myr og våtmark og med tilgrensende rygger og koller med skog, og utgjør viktige leveområder for fugl knyttet til våtmark. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Utvidelsen av Storfelten naturreservat har fått lav verdi på kriteriene for vurdering og verdisetting av skogvernomsråder. Fylkesmannen velger likevel å ta sikte på å få vernet all intakt lavlandsmyr i tilknytning til eksisterende reservat, tilgrensende eldre skog og kjerneområder, samt å oppnå en større buffer rundt myrreservatet.

Avhengig av avgrensingsforslag er det større eller mindre innslag av ung skog og arealer med grøfta myr, som med dagens kvaliteter anses mindre verdifullt med tanke på vern. Hele arealet ved Jomfrubakken/Bumåsan vurderes likevel å kunne inkluderes ut fra et langsiktig restaureringsperspektiv og arronderingsmessige årsaker.

Avgrensning

Tre alternative avgrensninger med varierende grad av påvirkning sendes på høring i påvente av forhandlinger rundt grensesetting og erstatning.

Kulturhistoriske verdier

Det er ikke registrert automatisk fredede eller nyere tids kulturminner innenfor verneforslaget.

Inngrepsstatus og andre interesser

Det foreslås videreføring av gjeldende verneforskrift med kun mindre tillegg og justeringer i ordlyd ut fra tilbudsbrev og ny forskriftsmal. Interessene i området er knyttet til skogbruk, jakt og friluftsliv. En traktorvei-, sti- og skiløypetrasé krysser foreslått utvidelse. Traséen for preparering av skiløype, jf. gjeldende verneforskrift, er avmerket på kartet tilsvarende som på dagens vernekart. Det er betydelige grøfter i området.

Planstatus

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF) i gjeldene kommuneplanen for Aurskog-Høland.

8. Vedlegg

- Kart og forskrift for Såta, Ringerike og Flå kommuner
- Kart og forskrift for Tretjernhøla, Lørenskog kommune
- Kart og forskrift for Kringler, Nannestad kommune
- Kart og forskrift for Tomåsan, Nesodden kommune
- Kart og forskrift for Dælen, Jevnaker kommune
- Kart og forskrift for Haverstingen (utvidelse), Flå kommune
- Kart og forskrift for Igulsrud (utvidelse), Jevnaker kommune
- Kart og forskrift for Storfelten (utvidelse), Aurskog-Høland kommune

FYLKESMANNEN I OSLO OG VIKEN

Postboks 325, 1502 Moss | fmovpost@fylkesmannen.no | www.fylkesmannen.no/ov

